

Challenges for Organising and Collective Bargaining
in Care, Administration and Waste collection sectors
in Central Eastern European Countries

Lithuanian
Centre
for Social
Sciences

ŽALIASIS DARBAS BE BALSŲ: KODĖL KOLEKTYVINĖS DERYBOS TURI TAPTI ES ŽIEDINĖS EKONOMIKOS PAGRINDU

Barbara Surdykowska
Viešųjų reikalų institutas

Co-funded by the
European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

PROJEKTO APŽVALGA. TYRIMO TIKSLAI

Europos Sąjungos ambicingas perėjimas prie žiedinės ekonomikos reikalauja ne tik technologinių inovacijų ir informuotų vartotojų. Esminė šio proceso sąlyga – darbuotojai, kurie surenka, perdirba ir tvarko atliekas. Vis dėlto šie darbuotojai išlieka beveik nematomi politinėse diskusijose, yra menkai atstovaujami profesinėse sąjungose ir neįtraukiami į pagrindines socialinio dialogo bei kolektyvinių derybų sistemas. Šis nematomumas ypač ryškus Vidurio ir Rytų Europos (VRE) šalyse, kur profesinių sąjungų narių skaičius yra mažas, darbdavių asociacijos šiame sektoriuje yra silpnos arba jų visai nėra, o visuomenės suvokimas apie atliekų tvarkymo darbuotojų vaidmenį perėjimo prie žaliosios ekonomikos procese – minimalus.

Šioje politikos apžvalgoje teigiama, kad jei nebus pripažintas ir pagerintas atliekų sektoriaus darbuotojų statusas – ypač per stiprių kolektyvinių derybų struktūrų kūrimą – ES perėjimas prie žaliosios ekonomikos gali tapti socialiai neteisingas ir struktūriškai neišbaigtas. Dokumente siūlomos įvairios politikos priemonės, skirtos darbo teisingumo ir sektorinių derybų įtvirtinimui žiedinės ekonomikos strategijose, atsižvelgiant tiek į VRE regiono ypatumus, tiek į platesnės ES lygmens dinamikos pavyzdžius.

DARBAS ATLIEKŲ SEKTORIJE: TRŪKSTAMA GRANDIS ŽIEDINĖS EKONOMIKOS DISKURSE

Nors žiedinė ekonomika tapo vienu pagrindinių ES aplinkosaugos strategijos ramsčiu, darbo jėgos vaidmuo šioje sistemoje yra menkai analizuojamas. Dominuojančiame diskurse akcentuojama vartotojų atsakomybė („mažinti, pakartotinai naudoti, perdirbti“) ir techninis efektyvumas. Viešosiose kampanijose ir politikos dokumentuose pabrėžiama būtinybė geriau rūšiuoti atliekas, naudoti pažangesnes pakuotes ir mažinti sąvartynų naudojimą. Tačiau juose retai minimi darbuotojai, kurie šiuos tikslus paverčia įgyvendinamais, arba kolektyvinių sistemų, formuojančių jų darbo sąlygas, nebuvimas.

Šis disbalansas atsispindi ir mokslinėje literatūroje. Tyrimuose apie žaliąsias darbo vietas pirmenybė dažniausiai teikiama atsinaujinančiai energijai, statyboms ir skaitmeniniams žalesiems įgūdžiams. Specialiai atliekų sektoriaus darbo sąlygoms skirti tyrimai yra reti. 2017 m. EPSU ataskaita tebėra vienas iš nedaugelio dokumentų, siejančių žiedinės ekonomikos tikslus su darbo teisėmis. Net ir čia dėmesys dažniausiai skiriamas Vakarų ir Šiaurės Europai, o Vidurio ir Rytų Europos šalys lieka menkai atstovaujamos arba visiškai ignoruojamos. CEDEFOP ir ETUI analizėse, nagrinėjančiose perėjimą prie žaliosios ekonomikos, dažnai nepaminimos mažo prestižo ir didelės rizikos darbo vietos, tokios kaip atliekų surinkimas.

2024 m. paskelbtoje Jungtinių Tautų aplinkos programos (UNEP) Pasaulinėje atliekų tvarkymo apžvalgoje (*Global Waste Management Outlook*) šis disbalansas atkartojamas globaliu mastu. Nors dokumente aptariamas neformalus darbas ir oraus darbo būtinybė atliekų tvarkymo srityje, pagrindinis dėmesys skiriamas aplinkosauginiams, infrastruktūriniais ir sveikatos aspektams, o ne darbo organizavimui, profsąjungų veiklai ar sektorinėms deryboms. Tačiau minėtoje apžvalgoje pateikiama svarbi informacija, patvirtinanti mūsų teiginį, kad darbas atliekų tvarkymo srityje dažnai susijęs su pavojingomis sąlygomis ir kad šie darbuotojai yra labai svarbūs siekiant Darnaus vystymosi tikslų, ypač 1, 3, 8 ir 13 tikslų.

Naujausiame Albizzati ir kt. (2024 m.) ES mastu atliktame modeliavimo tyrime, dar labiau pabrėžiamas darbo vietų kūrimo potencialas žiedinio atliekų tvarkymo srityje. **Tyrime apskaičiuota, kad pagerinus atliekų surinkimo ir perdirbimo sistemas, visoje ES galėtų būti sukurta daugiau nei 200 000 naujų viso etato darbo vietų.** Taip pat nustatyta koreliacija tarp aukštesnių perdirbimo rodiklių ir didesnio užimtumo intensyvumo vienai atliekų tonai. Tai yra įtikinamas kiekybinis argumentas, kodėl darbo vietų kūrimas, o ne vien aplinkosaugos veiklos rezultatai, turėtų būti pagrindinis atliekų politikos aspektas. Svarbiausia, kad šios darbo vietos būtų integruotos į socialinio dialogo ir kolektyvinių derybų sistemas.

Toks darbuotojų nematomumas nėra nereikšmingas. Be darbo jėgos matomumo nėra spaudimo didinti darbo užmokestį, užtikrinti saugą, skatinti profesinių sąjungų steigimą ar plėtoti kolektyvines

derybas. Be duomenų nėra rodiklių, pagal kuriuos būtų galima įvertinti ir tai, ar perėjimas prie žaliosios ekonomikos yra teisingas perėjimas. Nekalbant apie darbuotojų indėlį, nėra viešo jų vaidmens pripažinimo Europos aplinkos ateities kūrimo procese.

KĄ SUŽINOJOME APIE VIDURIO IR RYTŲ EUROPA

Naujausioje Barbaros Surdykowskos (2025 m.) palyginamojoje ataskaitoje dokumentuojamas itin žemas profesinių sąjungų organizuotumo lygis tarp atliekų sektoriaus darbuotojų dvylikoje Vidurio ir Rytų Europos šalių. Daugeliu atvejų nacionalinėse profesinėse sąjungose nėra specialių struktūrų, skirtų šiam sektoriui. Darbuotojai arba pasklidę plačiose viešųjų paslaugų sąjungose, arba visiškai neturi jokio formalaus atstovavimo. Darbdavių asociacijos atliekų tvarkymo srityje taip pat yra silpnos, fragmentuotos arba iš viso neegzistuoja. Todėl kolektyvinės derybos, ypač sektoriniu lygiu, praktiškai nevyksta.

Ši struktūrinė spraga atima iš darbuotojų pagrindinį mechanizmą derėtis dėl darbo užmokesčio, gerinti sveikatos ir saugos standartus bei užtikrinti mokymo ir karjeros galimybes. Daugelyje šalių sektoriui būdinga subrangos, paslaugų išorinio teikimo ir trumpalaikių sutarčių praktika, dar labiau apsunkinanti kolektyvinių struktūrų kūrimą. Siekiant sukurti veiksmingas kolektyvinių derybų sistemas, būtina stiprinti tiek profesinių sąjungų, tiek darbdavių organizacijų gebėjimus.

Europos lygmens struktūros taip pat susiduria su iššūkiais. Atliekų tvarkymo sektoriaus socialinis dialogas ES lygmeniu iš esmės neegzistuoja. Nors EPSU ėmėsi veiksmų, kad atliekų tvarkymo darbuotojų klausimas būtų įtrauktas į platesnę teisingo perėjimo darbotvarkę, vis dar būtina ieškoti **naujų bendradarbiavimo formų**, įskaitant tarpsektorinį bendradarbiavimą, glaudesnę bendradarbiavimą su aplinkosaugos NVO ir iniciatyvas, kurios sustiprintų mažai organizuotų, bet būtinųjų paslaugų sektorių darbuotojų balsą. Koordinuotos darbuotojų įtraukties į žiedinę ekonomiką strategijos nebuvimas atspindi gilesnę institucinę vakuumą, kuris reikalauja inovatyvių ir įtraukių sprendimų iš visų suinteresuotųjų šalių.

Svarbu, kad šios spragos būtų šalinamos atsižvelgiant į Direktyvos 2022/2041 4 straipsnio 2 dalyje nustatytus įsipareigojimus. Valstybės narės, kuriose kolektyvinių atstovavimo aprėptis nesiekia 80 % darbuotojų, įskaitant visas VRE šalis, privalo parengti nacionalinius veiksmų planus kolektyvinėms deryboms skatinti. Šis dokumentas tiesiogiai prisideda prie tokio strateginio mąstymo šia tema, ir mes raginame vienareikšmiškai įtraukti atliekų tvarkymo sektorių kaip prioritetinę sritį į šiuos nacionalinius planus.

SISTEMINĖS AKLOSIOS ZONOS ES ATLIEKŲ IR DARBO POLITIKOJE

ES politikos formavime aplinkosaugos ir socialiniai Europos centrinės valdžios administracijų socialinio dialogo komitetą perėjimo prie žiedinės ekonomikos aspektai vis dar vertinami kaip atskiros sritys. Žiedinės ekonomikos veiksmų plane (CEAP) ir Atliekų pagrindų direktyvoje beveik nieko nekalbama apie darbo sąlygas, profesinių sąjungų teises ar kolektyvines derybas. Panašiai ir darbo rinkos politikoje neatsižvelgiama konkrečiai į atliekų tvarkymo darbuotojų poreikius, o profesinio mokymo galimybės nesiejamos su žiedinės ekonomikos tikslais.

Koordinavimo trūkumas tarp Aplinkos generalinio direktorato (DG ENV) ir Darbo bei socialinės politikos generalinio direktorato (DG EMPL), ribotas darbo teisių integravimas į žaliųjų fondų finansavimo kriterijus ir beveik visiškai nebuvimas žiedinės ekonomikos stebėsenos sistemoje atspindi sistemine nesėkmę. Dėl to socialiai nesaugus darbas ir toliau trukdo siekti aplinkosaugos tikslų. VRE šalyse tai reiškia darbo nesaugumą, prastus saugos standartus, ribotas mokymo galimybes ir silpną derybinę galią. Žiedinė ekonomika, pastatyta ant tokių pamatų, nėra nei atspari, nei teisinga.

Šiuo metu CEAP stebėsenos sistema beveik išimtinai orientuota į medžiagų srautus, išmetamųjų teršalų mažinimą ir išteklių naudojimo efektyvumą. Joje fiksuojami prevencijos būdu išvengtų atliekų kiekiai tonomis, pasiektas perdirbimo procentas arba į gamybą gražintų antrinių žaliavų kiekiai. Tačiau nutylima apie šių procesų metu sukurtų ar pertvarkytų darbo vietų kokybę.

Tai yra kritinis trūkumas. Žiedinė ekonomika, kuri sukuria menkai apmokamas, nesaugias darbo vietas ar nesaugias darbo sąlygas, negali būti laikoma tikrai tvaria. Jei ES rimtai siekia **teisingo perėjimo**, ji privalo įtraukti **darbo kokybės rodiklius** į pačią žiedinės ekonomikos politikos pažangos vertinimo sistemą. Stebėseną, ar darbo vietas yra tinkamos, stabilios, teisingai apmokamos, kolektyviai derybų būdu sutartos ir saugios, turėtų tapti tokia pat svarbi, kaip ir perdirbtų atliekų tonų skaičiavimas.

Svarbiausia, kad darbo vietų kūrimo potencialas būtų pripažintas aiškiu žiedinės ekonomikos politikos tikslu. **Tai turėtų būti įgyvendinta naudojant oficialius stebėsenos rodiklius, kurie ne tik matuotų sukurtų darbo vietų skaičių, bet ir vertintų, ar šioms darbo vietoms taikomi kolektyvinių derybų susitarimai. Tikslas yra ne tik kiekybė, bet ir kokybė, o pastaroji priklauso nuo struktūruoto darbuotojų balso ir derybų galimybių.**

Kaip pabrėžė Žaliosios ekonomikos koalicija, ES žiedinės ekonomikos strategija taip pat turi vengti „žiedinio susiskaldymo“, kai turtingesnės ekonomikos išlaidas iškelia į Pietų pusrutulį. Kolektyvinių derybų įtraukimas į žaliąsias verčių grandines taip pat reiškia, kad orus darbas tampa visuotiniu standartu, o ne regionine privilegija.

Mandelli (2022 m.) pasiūlytas „ekosocialinės politikos priemonių mišinys“ yra naudinga sistema, leidžianti permąstyti darbo politiką žiedinėje ekonomikoje. Atliekų sektoriaus strategijos turi apimti ne tik investicijas į įgūdžius, bet ir koordinuotas priemones bei valdymo mechanizmus, kurie įtvirtintų kolektyvines derybas, skatintų socialinį dialogą ir garantuotų struktūrinę darbuotojų apsaugą.

ŽALIOSIOS DARBO VIETOS – TAI ŽMONIŲ DARBO VIETOS: NAUJO POŽIŪRIO PRINCIPAI

Atliekų tvarkymo skaitmeninimas ir automatizavimas – nuo dirbtiniu intelektu paremtų rūšiavimo sistemų iki išmaniųjų konteinerių – reikalauja naujo dėmesio darbuotojų įgūdžiams, darbo saugumui ir kolektyviniam balsui.

Teisinga ir veiksminga žiedinė ekonomika įmanoma tik tuomet, kai atliekų sektoriaus darbo vietos yra pripažįstamos ypatingos svarbos žaliosiomis darbo vietomis. Tai reiškia:

- Darbo teisių ir oraus darbo standartų integravimą į žiedinės ekonomikos finansavimo, regulavimo ir stebėsenos priemones.
- Atliekų tvarkymo darbuotojų strateginio vaidmens pripažinimą siekiant perdirbimo ir sąvartynų mažinimo tikslų.
- Darbuotojų organizavimosi ir atstovavimo skatinimą per sektoriui būdingas profesinių sąjungų iniciatyvas.
- Viešojo kalbėjimo, siejančio aplinkosauginį tvarumą su darbo orumu, stiprinimą.
- Pirmenybę kolektyvinėms deryboms, ypač sektorių lygmeniu, kaip pagrindiniam mechanizmui, padedančiam gerinti darbo užmokestį, saugą ir darbuotojų balsą pereinant prie žaliosios ekonomikos.
- Darbo vietų kūrimo potencialo, kaip oficialaus rodiklio, įtraukimą į ES žiedinės ekonomikos stebėsenos sistemas ir aiškų šio rodiklio susiejimą su kolektyvinių derybų aprėptimi ir sektoriiniais susitarimais.
- Partnerystės su socialinėmis įmonėmis bei pakartotinio naudojimo ir (arba) remonto tinklais stiprinimą, siekiant kartu plėsti įtraukiojo užimtumo galimybes žiedinės ekonomikos sektoriuose ir skatinti alternatyvius, socialiai įtvirtintus atliekų tvarkymo organizavimo modelius.
- Naujų reguliavimo ir finansinių priemonių (pavyzdžiui, žaliųjų viešųjų pirkimų) aiškų susiejimą su kolektyvinių darbo standartų, įskaitant sektorių kolektyvines sutartis, laikymąsi.

EPSU, bendradarbiaudama su nacionaliniais filialais ir darbdavių organizacijomis, turėtų apvarstyti galimybę parengti nacionalinį veiksmų planą atliekų tvarkymo sektoriui pagal Direktyvos 2022/2041 4 straipsnio 2 dalį. Toks planas galėtų tapti bandomuoju pagrindu kolektyvinių derybų aprėptčiai atkurti viename iš labiausiai susiskaldžiusių, tačiau esminių žaliųjų sektorių ES.

Pasak Mandelli (2022 m.), nacionaliniai energetikos ir klimato kaitos planai visoje ES, ypač VRE šalyse, dažniausiai nespėndžia su darbu susijusių pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo rizikų. Dėl to dar labiau padidėja Direktyvos 2022/2041 4 straipsnio 2 dalies svarba, įpareigojant valstybes nares, kuriose kolektyvinės derybos yra mažai paplitusios, parengti nacionalinius veiksmų planus. Šie planai turi užpildyti valdymo ir socialinės politikos spragas, paliktas esamose žaliosiose strategijose.

POLITIKOS REKOMENDACIJOS

ES institucijoms:

- Integruoti darbo kokybės rodiklius į Žiedinės ekonomikos veiksmų plano (CEAP) įgyvendinimo stebėseną.
- Reikalauti socialinių sąlygų (pavyzdžiui, kolektyvinių sutarčių, darbuotojų saugos ir sveikatos standartų, mokymo schemų) ES finansuojamuose atliekų tvarkymo projektuose.
- Stiprinti koordinavimą tarp DG ENV ir DG EMPL, siekiant užtikrinti nuoseklumą tarp aplinkosaugos ir užimtumo politikos.
- Įtraukti darbo vietų kūrimo potencialą kaip formalų rodiklį į ES žiedinės ekonomikos stebėsenos sistemas ir aiškiai susieti šį rodiklį su kolektyvinių derybų aprėptimi ir sektoriaus lygmens sutartimis.
- Remti sektorinių kolektyvinių derybų struktūrų kūrimą VRE atliekų tvarkymo sektoriuje per tikslingą socialinių partnerių gebėjimų stiprinimą.
- Skatinti Direktyvos 2022/2041 4 straipsnio 2 dalies įgyvendinimą, priskiriant atliekų tvarkymo sektorių prie prioritetinių sričių nacionaliniuose kolektyvinių derybų veiksmų planuose.
- Finansuoti tarpsektorinius bandomuosius projektus (pavyzdžiui, „Just Waste“ aljansus), kuriuose dalyvautų profesinės sąjungos, savivaldybės ir pilietinės visuomenės atstovai.

EPSU ir Europos profesinių sąjungų struktūroms:

- Sukurti specialią platformą atliekų sektoriaus darbuotojams EPSU žaliosios pertvarkos strategijoje.
- Inicijuoti bendras kampanijas su aplinkosaugos nevyriausybinėmis organizacijomis bei pakartotinio naudojimo ir (arba) remonto tinklais darbuotojų matomumui ir teisėms skatinti.
- Skatinti gerosios praktikos organizuojant ir derantis atliekų sektoriuje mainus tarp šalių.
- Teikti techninę pagalbą ir rengti mokymus nacionalinėms organizacijoms kolektyvinių derybų srityje.
- Bendradarbiauti su darbdavių organizacijomis rengiant pavyzdinį nacionalinį veiksmų planą atliekų tvarkymo srityje pagal Direktyvos 2022/2041 4 straipsnio 2 dalį.

VRE šalių nacionalinėms vyriausybėms:

- **Įtraukti atliekų tvarkymo sektorių į prioritetines sritis** nacionaliniuose kolektyvinių derybų veiksmų planuose pagal Direktyvos 2022/2041 4 straipsnio 2 dalį, numatant aiškų sektoriaus dialogo struktūrų kūrimo planą.
- **Įsteigti arba atgaivinti dvišales ar trišales institucijas** sektoriaus ar regioniniu lygmeniu (pavyzdžiui, sektorių tarybas, patariamąsias grupes), turinčias įgaliojimus spręsti darbo kokybės ir kolektyvinių derybų klausimus žiedinėje ekonomikoje.

- **Įvesti finansines ir reguliavimo paskatas** atliekų sektoriaus įmonėms, kurioms taikomos kolektyvinės sutartys – pavyzdžiui, per mokesčių lengvatas, prioritetą viešųjų pirkimų metu ar prieigą prie žaliųjų inovacijų fondų.
- **Stiprinti darbo inspekcijas ir socialinio dialogo padalinius** darbo ar aplinkos ministerijose, suteikiant jiems kompetenciją stebėti darbo sąlygas žiedinės ekonomikos sektoriuose ir remti kolektyvinių derybų procesus.
- **Integruoti su darbu susijusius kriterijus** į viešuosius pirkimus atliekų tvarkymo srityje savivaldos ir nacionaliniu lygmeniu, užtikrinant, kad perkančiosios organizacijos teiktų pirmenybę paslaugų teikėjams, kuriems taikomos kolektyvinės sutartys.
- **Parengti tikslines mokymo ir sertifikavimo programas** atliekų sektoriaus darbuotojams, kurios būtų rengiamos kartu su profesinėmis sąjungomis ir darbdaviais bei susietos su pagal nacionalines kvalifikacijų sistemas pripažintomis kvalifikacijomis.
- **Užtikrinti prasmingą socialinių partnerių dalyvavimą** planuojant ir įgyvendinant ES finansuojamas žaliosios pertvarkos bei žiedinės ekonomikos programas (pavyzdžiui, Sanglaudos politika, Teisingos pertvarkos fondas).

VRE šalių profesinėms sąjungoms:

- **Stiprinti atliekų tvarkymo sektoriaus darbuotojų balsą** pačiame profesinių sąjungų judėjime. Tai reiškia sektoriaus lygmens struktūrų kūrimą už įmonių ribų, siekiant geresnio šių darbuotojų reikalavimų koordinavimo, atstovavimo ir matomumo tarp regionų ir valstybių.
- **Formuluoti konkrečius politinius reikalavimus**, skirtus valdžios institucijoms, dėl specifinių atliekų sektoriaus darbo sąlygų. Tai apima reikalavimą įtraukti sektoriui aktualius rodiklius (pavyzdžiui, poveikį bakteriologinei rizikai atliekų surinkimo ir rūšiavimo metu) į darbuotojų saugos ir sveikatos reglamentavimą ir juos įtvirtinti nacionaliniuose darbo standartuose bei pirkimų taisyklėse.
- **Kurti tikslingas organizavimo strategijas privačiose įmonėse dirbantiems atliekų sektoriaus darbuotojams**, įskaitant veiklą pagal subrangos sutartis. Atsižvelgiant į sektoriaus fragmentaciją, profesinės sąjungos turi proaktyviai plėtoti informavimo priemones, aljansus ir kampanijas, pritaikytas šiai darbuotojų grupei.

IŠVADA

ES žiedinė ekonomika negali būti sėkminga, jei ji remiasi nematoma, nepakankamai apmokama ir nepakankamai apsaugota darbo jėga. Atliekų tvarkymo darbuotojai nėra pagalbinais žaliosios pertvarkos dalyviai – jie yra jos centre. Tai pripažinti yra ne tik teisingumo, bet ir strateginės būtinybės klausimas. Jei Europa nori žalios ateities, ji turi ją kurti kartu su žaliaisiais darbuotojais.

Socialiai teisingas perėjimas prie žaliosios ekonomikos reiškia tvarumo ir darbo teisių sąsajų nustatymą. Tačiau šis ryšys turi būti įtvirtintas instituciniu lygmeniu per **sektoriaus lygmens kolektyvines derybas**. Be šito pastangos gerinti darbo sąlygas ir aplinkosaugos rodiklius liks fragmentiškos ir pažeidžiamos. Šiame politikos dokumente raginama priimti naują darbotvarkę, pagal kurią atliekų tvarkymo sektoriaus darbuotojai Vidurio ir Rytų Europoje bei visoje Europoje atsidurtų žiedinės ekonomikos dėmesio centre ir gautų jiems priklausančias priemones, teises bei pripažinimą, visų pirma – teisę į kolektyvines derybas.

Mandelli (2022 m.) nacionaliniuose energetikos ir klimato kaitos planuose nustatyti trūkumai, ypač integruotų socialinių strategijų stoka, dar labiau patvirtina būtinybę įtraukti į užimtumą orientuotus tikslus į kolektyvinių derybų veiksmų planus, numatytus Direktyvos 2022/2041 4 straipsnio 2 dalyje.

Atliekų tvarkymo sektorius, nors ir yra svarbus žiedinės ekonomikos tikslams, visiškai neatsispindi daugumoje ekosocialinių pereinamojo laikotarpio planų Europoje. Reikalingas neatidėliotinas ES ir nacionalinių strategijų pusiausvyros atstatymas – nuo fragmentuotos žaliosios ekonomikos logikos link integruotų ekosocialinių politikos priemonių, kuriuose kolektyvinės derybos ir darbo apsaugos priemonės būtų neatsiejama dalis.

Nacionaliniuose energetikos ir klimato planuose – pagrindiniuose dokumentuose, kuriais vadovaujama vykdant perėjimą prie žaliosios ekonomikos nacionaliniu lygmeniu – dažnai nutylima apie darbo rinkos pokyčius, derybų struktūras ar darbuotojų balsą pertvarkos procese. Kaip nurodo Mandelli (2022 m.), ekosocialinės politikos priemonių deriniai yra reti ir dažniausiai remiasi augimu grindžiamomis investicinėmis priemonėmis, palikdami socialinę apsaugą ir darbo dialogą nuošalyje.

ES žiedinė ekonomika žlugs, jei bus grindžiama nematomu darbu. Atliekų sektoriaus darbuotojai nėra perėjimo prie žaliosios ekonomikos išorinis veiksnys – jie yra būtina jo sąlyga. Kolektyvinių derybų atkūrimas šiame sektoriuje yra ne tik teisingumo klausimas, bet ir struktūrinė būtinybė. Nėra žaliosios pertvarkos be derybų pertvarkos.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- Albizzati, P.F., Foster, G., Gaudillat, P., Manfredi, S., & Tonini, D. (2024). *A model to assess the environmental and economic impacts of municipal waste management in Europe*. *Waste Management*, 174, 605–617. <https://doi.org/10.1016/j.wasman.2023.12.029>; <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0956053X23007663>
- CEDEFOP (2021), *Green skills and jobs: Key findings from Cedefop's European skills and jobs survey*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/5594>
- CIRCULÉIRE (2022). *The National Platform for Circular Manufacturing*. Irish Manufacturing Research, <https://www.circuleire.ie/>
- Environmental Protection Agency (EPA) (2024). *State of the Environment Report – Chapter 15: Circular Economy and Waste*. Wexford: EPA <https://www.epa.ie/publications/monitoring--assessment/-assessment/state-of-the-environment/EPA-SOER-2024-Chapter-15-CircularEconomyWaste.pdf>
- European Federation of Public Service Unions (EPSU) (2017). *V. Weghmann Waste Management in Europe. Good Jobs in the Circular Economy?*. Brussels: EPSU, <https://circulareconomy.europa.eu/platform/en/knowledge/waste-management-europe-good-jobs-circular-economy>
- Global Waste Management Outlook (2024). *Beyond an Age of Waste: Turning Rubbish into a Resource*. United Nations Environment Programme (UNEP). Nairobi. <https://www.unep.org/resources/global-waste-management-outlook-2024>
- Mandelli M (2022), *Mapping eco-social policy mixes for a just transition in Europe*. ETUI <https://www.etui.org/publications/mapping-eco-social-policy-mixes-just-transition-europe>
- Martínez, S. (2024). *Circular Economy: A Catalyst for a Just and Green Transformation*. Green Economy Coalition. <https://www.greeneconomycoalition.org/news-and-resources/circular-economy-a-catalyst-for-a-just-and-green-transformation>
- Müller, T., Schulten, T. (2025). *The road to 80% collective bargaining coverage: the need for ambitious national action plans under the Minimum Wage Directive*. ETUI Policy Brief 2025.01, February. <https://www.etui.org/publications/road-80-collective-bargaining-coverage>
- OECD (2022). *The Circular Economy in Ireland*. Paris: OECD https://www.oecd.org/en/publications/the-circular-economy-in-ireland_7d25e0bb-en.html
- Surdykowska, B. (2025) *Neglected and Forgotten Workers. The Waste Sector in Central and Eastern European Countries*, Internal project report, CEECAW Consortium. <https://www.isp.org.pl/pl/-publikacje/neglected-and-forgotten-workers-the-waste-sector-in-central-and-eastern-european-countries-1389>